

4. Про ратифікацію Багатосторонньої конвенції про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування: Закон України від 28.02.2019 р. № 2692-VIII. URL: (rada.gov.ua)_

5. Конвенція про процедуру спільного транзиту. URL: (rada.gov.ua)_

6. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів: Закон України від 02.10.2019 р. № 141-IX. URL: (rada.gov.ua)_

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності: Закон України від 20.03.2023 р. № 2974-IX. URL: (rada.gov.ua)_

8. Корнієнко Т. Щодо впровадження нових проєктів. URL: (tax.gov.ua)_

9. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки: Розпорядження КМУ від 29.12.2021 р. № 1805-р. URL: (rada.gov.ua)_

10. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року: Розпорядження КМУ від 27.12.2023 р. № 1218-р. URL: (rada.gov.ua)_

*Шувалова Тетяна Олександрівна,
суддя Донецького окружного
адміністративного суду*

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Анотація. Наукова робота присвячена окремим аспектам захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, як учасників митних процедур під час розгляду адміністративної справи у суді. Уточнено поняття та виділено ознаки митного спору, як публічно-правового. Розглянуто особливості вирішення спорів з приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності митних органів щодо визначення коду товару за УКТЗЕД.

Ключові слова: митний спір, адміністративне судочинство, захист прав.

Основною формою вирішення митних спорів залишається звернення фізичних та юридичних осіб – учасників митних процедур до адміністративного суду з метою захисту порушених прав та законних інтересів.

Динаміка розгляду митних спорів у судовому та адміністративному порядку свідчить про те, що саме судова процедура розглядається учасниками митних відносин як найбільш ефективний засіб захисту поруше-

них прав. Так, відповідно до звітних даних кількість отриманих скарг на рішення митних органів з січня по листопад: 2020 року становить 227 (з них ППР – 148); 2021 року – 259 (з них ППР – 170); 2022 року – 151 (з них ППР – 103); 2023 року – 9 (з них ППР – 5) [1]¹. Із загального обсягу розглянутих скарг за звітні періоди ДМС України залишено без змін 85,6% ППР митних органів, які підлягали оскарженню, що складає 70,3% від загальної суми розглянутих грошових зобов'язань за результатами адміністративного оскарження, та скасовано 14,4% ППР митних органів, які підлягали оскарженню, що складає 29,7% від загальної суми розглянутих грошових зобов'язань за результатами адміністративного оскарження [1]. Для порівняння кількість судових справ за участю митних органів за аналогічний період становила: в 2020 році – 6 899 справ на суму 11 119 766 тис. грн.; 2021–8 423 справи на суму 2 774 639 тис. грн.; 2022–8 659 справ на суму 4 503 866 тис. грн. За результатами розглянутих справ на користь митниць вирішено в 2020 році – 587 справ (на користь позивачів – 2330); 2021 році – 479 справ (на користь позивачів – 2 954); 2022 році – 591 справа (на користь позивачів – 2 106) [2]. Тобто, кількість звернень фізичних та юридичних осіб до суду неухильно зростає, а кількість оскаржень неправомірних рішень митних органів адміністративному порядку залишається приблизно на тому ж рівні.

Реалізація судового захисту суб'єктивних прав та законних інтересів учасників митних процедур відбувається за суворо регламентованою процесуальною формою, що забезпечує зацікавленим особам участь у судовому розгляді та наділяє їх широкими процесуальними правами. Встановлення низки демократичних засад судочинства (відсутність у суду будь-якої відомчої зацікавленості; підпорядкування виключно закону; обов'язковість з'ясування всіх обставин справи та безпосереднє дослідження доказів; змагальність та преюдиційність судового процесу; винесення обґрунтованого, мотивованого, незаперечного, загальнообов'язкового рішення; достатньо оптимальний розмір держав-

---

¹ Станом на 01.12.2023 відповідно до підпункту 1 пункту 9¹² розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України тимчасово, на період до припинення чи скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються. Акти (довідки) про результати документальних перевірок, зустрічних звірок, заперечення до актів перевірок та податкові повідомлення-рішення не надсилаються (не вручаються).

ного мита тощо) є загально визнаними перевагами судової процедури. Саме цими положеннями можна охарактеризувати ключові відмінності від адміністративної форми оскарження.

Митні спори, будучи різновидом публічно-правових спорів, становлять предмет адміністративного судочинства й представляють собою адміністративну справу за позовом фізичних чи юридичних осіб, як учасників митних процедур, або за зверненням митних органів щодо застосування норм законодавства України з питань митної справи. До ознак митного спору як предмета адміністративного судочинства можна віднести наступні: 1) в основі спору є юридичний конфлікт між сторонами публічних правовідносин; 2) виникає спір з митних правовідносин; 3) особливий суб'єктний склад (обов'язковою стороною спору є митні органи, як суб'єкти владних повноважень та фізичні чи юридичні особи, як учасники митних процедур); 4) предметом спору є протиправні рішення, дії чи бездіяльність митного органу; 5) суб'єктивні права (публічні та приватні) та охоронювані законом інтереси учасників митних процедур є предметом судового захисту в цілому; 6) підставою виникнення спору є порушення митними органами прав та законних інтересів інших учасників митних процедур, а також невиконання ним обов'язків, встановлених законодавством; 7) вчинення такого порушення безпосередньо митним органом у процесі реалізації покладених на нього публічно-владних повноважень.

Однією з найбільш розповсюджених категорій адміністративних справ є справи зі спорів з приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності щодо визначення коду товару за УКТЗЕД, адже, від правильності застосування цього показника прямо залежить правильність застосування або незастосування заходів нетарифного регулювання, нарахування мита та митних зборів, застосування пільгових ставок ПДВ, отримання ліцензії на імпорт (експорт) товарів, визначення їх як підакцизних тощо. Для цілей митного оформлення, класифікація товарів здійснюється згідно з вимогами УКТ ЗЕД, що є товарною номенклатурою Митного тарифу України, затвердженого Законом України «Про Митний тариф України», з урахуванням Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД, відповідних приміток до розділів та груп, текстового опису товарних позицій та тих характеристик товару, які є визначальними для класифікації (ст. 67 МК України).

Митні органи, незважаючи на сталу, як судову практику, так і результати власної діяльності щодо класифікації товару згідно з УКТ ЗЕД (щодо

ідентичних або аналогічних за характеристиками товарів), приймають рішення, що є протилежними. Й, перш за все, хотілося б звернути увагу на Рішення ЄСПЛ від 24.11.2016р. у справі «ТОВ «Полімерконтейнер» проти України», за висновками якого суд присудив відшкодування моральної шкоди підприємству у розмірі 3000 євро [3]. Заявник зазначив, що всупереч багатьох висновків, викладених у судових рішеннях на користь підприємства-заявника, митні органи тривалий час присвоювали невірний код імпортом товарам, що призводило до застосування підвищеного розміру ставки ввізного мита (5% замість 1%). Зокрема, в матеріалах справи представлено 8 судових рішень, якими було скасовано 14 рішень митних органів, що були прийняті протягом 2001–2006 роки. Національні суди неодноразово заявляли, що це питання вже розглядалося багато разів, і що продовження органами митної служби практики помилкового присвоєння «дорожчого» коду імпортованому товару підприємства-заявника ставить під сумнів остаточність цих рішень та авторитет судів у цілому [3]. На жаль, ситуація не змінюється дотепер.

Так, ВС у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 07.08.2019 р. розглянувши касаційну скаргу ТОВ «Мета-Логістик» на рішення Львівського окружного адміністративного суду постановив повністю її задовольнити [4, с. 9]. За матеріалами справи встановлено наступне.

Класифікацію товарів за УКТ ЗЕД здійснює декларант, а митний орган наділений функцією контролю за такою класифікацією й самостійно визначає код лише при виявленні порушень правил класифікації з боку декларанта. Стаття 28 ч. 1 Гл. 1 Роз. IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про Асоціацію визначає, що класифікація товарів у торгівлі між сторонами має бути такою, як викладено у відповідній товарній номенклатурі кожної Сторони, відповідно до норм міжнародних стандартів. Відповідно до положень Митного тарифу України виділяються загальні та спеціальні правила класифікації. Спеціальні правила мають превалююче значення над загальними правилами, адже визначають правила класифікації спеціальних груп.

За цією справою відповідно до Гл. 16 Роз. IV Митного тарифу України «Готові харчові продукти з м'яса, риби або ракоподібних, моллюсків або інших водяних безхребетних» Митного тарифу України й мають визначатися такі спеціальні правила. І в даному випадку є певні нюанси. Так, прим. 2 до наведеної групи встановлює, що готові продукти включаються до цієї групи за умови, що в них міститься понад 20% ковбаси,

м'яса, м'ясних субпродуктів, крові, риби або ракоподібних, молюсків або інших водяних безхребетних чи будь-якої комбінації цих продуктів. В разі наявності у складі готової продукції двох або більше наведених продуктів, вони мають бути класифіковані за іншою товарною позицією відповідно до компоненту, який домінує за масою (превалюючого компоненту). Виключенням може бути наявність у складі товару печінки, що має бути підтверджено наявними в матеріалах справи технологічними специфікаціями заводу виробника вказаних виробів. Таким чином, для таких товарів спеціальне правило класифікації товару не застосовується. Враховуючи цей аспект, митні органи мають звернутися до загальних правил класифікації товарів [4, с. 9]. Для правильного вирішення спору попередні суди мали б установити основні властивості усіх компонентів складу імпортованого товару, визначити чи саме печінка характеризує його основні властивості, чи це можуть бути й інші компоненти товару [5].

В даному випадку сформульовано важливу тезу, що в основі класифікації багатоконпонентних товарів є той матеріал (складник, компонент), який буде визначати основні їх властивості.

У постанові ВС від 08.02.2022 р. по справі № 808/3175/16 зауважується, що при віднесенні товару до відповідної позиції, слід виходити з конкретного його опису, тобто, саме характеристики товару є визначальними для класифікації товару відповідно до УКТ ЗЕД [6]. Окрім цього, зауважено, що чинним законодавством не передбачено заборони щодо самостійної зміни декларантом коду товару за УКТ ЗЕД, прийнятих митним органом при здійсненні наступних імпорتنних операцій. В такому разі необхідно виходити з того, що в разі незгоди митного органу із новим кодом – виникає право на оскарження такого рішення в адміністративному або в судовому порядку.

ВС у складі Касаційного адміністративного суду 07.06.2022 р. перевіривши наведені у касаційній скарзі митного органу доводи відмовив в її задоволенні, адже, митницею не було дотримано законодавчих вимог, які регламентують підстави і порядок взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем, а також гарантії, які надаються декларантам під час цього процесу [7]. Зокрема, згідно Розділу II Порядку роботи спеціалізованого підрозділу митного органу з питань класифікації товарів, підрозділу митного оформлення митного органу при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України, у разі вирішення складного випадку класифіка-

ції товару відділ митного посту не може самостійно здійснити класифікацію товару через його складність, він має право підготувати запит щодо класифікації товару згідно із УКТ ЗЕД до спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи до його відокремленого підрозділу або іншої експертної установи (організації) [8]. В цій конкретній справі йшлося щодо класифікації вугілля, для чого, за думкою суду потребують встановлення низка основних показників: вихід летких речовин на сухий бензолний стан палива; зольність на сухий стан палива; загальна сірка на сухий стан палива; вища теплота згорання на сухий бензолний стан палива; температура плавкості золи тощо (п. 6.1 ДСТУ 4083–2012 «Вугілля кам'яне та антрацит для пиловидного спалювання на теплових електростанціях»). Під час проведення експертизи за зверненням митниці було перевірено лише частку таких показників, на підставі чого й було прийнято рішення щодо зміни коду товару, заявленого декларантом. Окрім цього, в якості порушення зазначеного вище порядку стало й відібрання митницею тільки одного зразку товару та не взяття контрольної проби, що унеможливило проведення повторної експертизи для визначення коду товару.

18 липня 2022 року колегія суддів ВС зазначила, що імпортований товар є хімічною речовиною, з виділенням основного компоненту – оксиду цинку (ZnO). Проте, встановлено відсутність у складі останнього тваринних та рослинних елементів що виготовляється промисловим хімічним способом та використовуються здебільшого у промисловості. Тобто, задекларований товар за основним компонентом, способом виготовлення і основним цільовим призначенням найбільш повно відповідає заявленому декларантом коду, з чим не погодився митний орган [9]. Суд зауважив, що, хімічний склад і формула оксиду цинку не залежать від кінцевого застосування та залишаються такими за будь-яких обставин. Митниця при віднесенні задекларованого продукту до кормових добавок вийшла за межі компетенції, визначаючи новий код й тому її рішення є неправомірним та підлягає скасуванню.

В низці судових рішень звернено увагу, що у разі коли товар «на перший погляд» (*prima facie*) можна віднести до двох чи більше класифікаційних груп, необхідно виходити з наступного: 1) перевага надається тій товарній групі, яка містить більш повний та змістовний опис; 2) в основі класифікації багатоконпонентних товарів, наборів для роздрібного продажу є той матеріал (складник, компонент), який буде

визначати основні їх властивості, за умови, що цей критерій можна застосувати; 3) в разі неможливості здійснити класифікацію товару за попередніми правилами слід виходити з найбільшого порядкового номера серед номерів товарних позицій, що розглядаються чи з такої товарної позиції, яка відповідає найбільш подібним до тих, що розглядаються [10].

Виходячи з проведеного аналізу, можна сформулювати декілька ключових позицій судових органів щодо досліджуваної категорії справ: 1) класифікацію товарів за УКТ ЗЕД здійснює декларант, а митний орган наділений функцією контролю за такою класифікацією й самостійно визначає код лише при виявленні порушень правил класифікації з боку декларанта; 2) виділяються загальні та спеціальні правила класифікації. Спеціальні правила мають превалююче значення над загальними правилами, адже визначають правила класифікації конкретних товарних груп; 3) чинним законодавством не передбачено заборони щодо самостійної зміни декларантом коду товару за УКТ ЗЕД, прийнятих митним органом при здійсненні наступних імпорتنних операцій. В такому разі необхідно виходити з того, що в разі незгоди митного органу із новим кодом – виникає право на оскарження такого рішення в адміністративному або в судовому порядку; 4) код має присвоюватися тій групі імпортованих товарів, які описується конкретніше в товарній позиції (правила 3(а) інтерпретації УКТ ЗЕД). Тобто, саме характеристики товару мають визначальне значення для його класифікації; 5) критеріями розмежування товарних позицій при класифікації за УКТ ЗЕД є не тільки матеріал, з якого виготовлений товар, а й функції, що виконує товар (призначення), спосіб виробництва, зовнішній вигляд тощо; 6) в основі класифікації багатокomпонентних товарів є матеріал (компонент, складова) який визначає основні їх властивості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розгляд спорів в адміністративному порядку: звітність. URL: <https://customs.gov.ua/rozgliad-sporiv-v-administrativnomu-poriadku>.
2. Розгляд спорів у судовому порядку: звітність. URL: <https://customs.gov.ua/rozgliad-sporiv-u-sudovomu-poriadku>.
3. Рішення Європейського суду з прав людини від 24 листопада 2016 року у справі «ТОВ «Полімерконтейнер» проти України» (Заява №23620/05). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c04#Text.
4. Огляд судової практики Верховного Суду у сфері митної справи 2020 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Ohliad_mytna_sprava.pdf.

5. Постанова Верховного Суду від 07.08.2019 р. у справі № 1340/5824/18 (провадження № К/9901/17505/19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83552649>.

6. Постанова Верховного Суду від 08.02.2022 р. у справі № 808/3175/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103313542>.

7. Постанова Верховного Суду від 07.06.2022 р. у справі № 818/295/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104718848>.

8. Порядок роботи митних органів при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 650 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 23.12.2022 р. № 455. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0344-23#n10>).

9. Постанова Верховного Суду від 18.07.2022 р. у справі № 826/24241/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105314626>.

10. Постанова Верховного Суду від 05.05.2022 р. у справі № 260/1188\18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104212897>.

Маринів Наталія Анатоліївна
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ПОЛІТИЧНО ЗНАЧУЩИХ ОСІБ

Анотація. Наукова робота присвячена дослідженню проблемних питань, пов'язаних із здійсненням фінансового моніторингу політично значущих осіб. Проаналізовано генезу правового регулювання фінансового моніторингу вказаних осіб з моменту запровадження цієї категорії до законодавства України з питань запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, з метою його відповідності Рекомендаціям Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) щодо міжнародних стандартів боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення. В цьому контексті розглянуто питання визначення такої правової категорії як «політично значущі особи» та її складових: «національні публічні діячі», «іноземні публічні діячі», «діячі, які виконують публічні функції»